

TEHTÄVÄPAKETTI (9. LK + LUKIO): KYMNAASI

Ilkka Auer: Kymnaasi tai **Agnes af Forsellesin Kymnaasi orvoille ja hyljeksityille tytöille** (Haamu 2019) | Kansikuva: Ilkka Auer | ISBN 978-952-7100-75-2 | Tehtäväpaketin on laatinut FM, äidinkielen opettaja Jaana Ala-Huissi.

HAAMUN TEHTÄVÄPAKETIT ovat vapaasti käytettävissä opetuskäyttöön. Oman Haamukoulun tuotoksia voi viedä ja katsoa muiden töitä **#haamukoulu**-tunnuksella (esimerkiksi Instagram, YouTube). Opetusmateriaalilauksissa ota yhteys oman alueesi oppimiskeskukseen, oman koulun kirjastoon, paikalliskirjastoon tai suoraan kustantajaan. Haamun tuotantoa myyvät kustantajan lisäksi mm. Porvoon Kirjakeskus (tilaukset@kirjakeskus.fi), Kirjavalitys Oy (koulut@kirjavalitys.fi) ja Kirjastopalvelu (koulukirjat@kirjastopalvelu.fi). Lisätietoa: info@aaveet.com.

Kymnaasi on kauhu- ja fantasia-sävyinen nuortenromaani. Sen kohderyhmää ovat yläkoulu- ja lukioikäiset, mutta sen kielestä, tyylistä ja mielikuvituksen lennosta nauttii aikuinenkin lukija. Teos valittiin vuoden 2020 Topelius-palkintoehdokkaaksi.

Tehtäväpaketti on jaettu kirjallisuuden peruskäsitteiden avulla osiin. Peruskoulun opetussuunnitelmaan on suositeltu ilmiöpohjaista oppimista ja monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Tämä tehtäväpaketti mahdollistaa oppiainerajat ylittävää tekemistä, pohtimista ja oppimista.

Paketissa on sekä yksilö- että ryhmätehtäviä, suullisia ja kirjallisia, pohtivia ja toiminnallisia. Kirjoitustehtävissä on sekä asiatekstejä että luovan kirjoittamisen tehtäviä. Tehtäviä on paljon ja niissä toistuu osin samoja asioita, koska oletus on, että opettaja poimii niistä mieleisensä; tarkoitus ei ole pyrkiä tekemään kaikkia kerralla.

Kirjallisuus oppiaineena on siitä kiitollinen, että sitä voi yhdistää melkein mihin tahansa muuhun oppiaineeseen. Mikäli aikataulu tai lukujärjestys ei salli yhteistyötä, voi kirjallisuuden opettaja aina käyttää vaihtelevia menetelmiä omilla tunteillaan.

Opetuksessa voi hyödyntää myös Haamun kirjatrailereita osoitteessa: youtube.com/haamukustannus

HENKILÖT

Päähenkilö **Sofia** on orpo tyttö, jonka elämä sijaiskodissa on kurjaa. Sofia päättää 16-vuotispäivänään tehdä itsemurhan, mutta päätyykin kuoleman sijaan Kymnaasiin elämän ja kuoleman rajalle.

- Kirjoita sivu Sofian päiväkirjasta joko ennen tai jälkeen Kymnaasin.
- Tutustu Edgar Lee Mastersin *Spoon River* -antologiaan ja kirjoita **muistoruno** Sofialle. Jos kirjan lukijoita on luokassa useampia, voisi hautakirjoituksen kirjoittaa useammallekin kirjan henkilölle kuten Avelinelle, Lydialle, Muusalle, Untuvikolle tai muille.
- Kirjallisuudessa **orpous** on suosittu alkuasetelma. Etsi Sofian **kohtalotovereita** kirjallisuudesta ja kirjoita kuvitteellinen **dialogi** Sofian ja jonkun muun kirjallisuuden henkilön välille, kuten vaikkapa J. K. Rowlingin Harry Potterin, Ursula Le Guinin Gedin, David Eddingsin Garionin tai jonkun muun.
- Laadi kirjan **sivuhenkilöistä kuvauksia**, esimerkiksi kuvitteellisia sivuja Ystäväni-kirjaan.
- **Piirrä** kirjan henkilöt ja laadi kuvituksen ohien lyhyt selostus hahmon ominaisuuksista ja tehtävistä. Kokoa kuvat ja selostukset näyttelyksi siten, että eri ryhmät erottuvat (esimerkiksi opettajat, tytöt, pienokaiset, kytijät, Sokea, Sijaiskärsijä, autonkuljettaja Sarka, Punainen mies).

MILJÖÖ

Kymnaasin maailma on jonkinlainen **rinnakkaistodellisuus** olemassa olevan maailman rinnalla. Toisaalta se on elämän ja kuoleman välissä oleva tila.

- Etsi kirjallisuudesta vastaavia **fantasiamaailmoja** ja vertaile niitä Kymnaasiin. Mistä ja miten niihin mennään? Millaisia hahmoja maailmassa voi kohdata? Mitä vaaroja maailmassa voi olla? Mitä satumaailma voisi symboloida? Vinkki: C. S. Lewisin Narnia, Lewis Carrollin Ihmemaa, Astrid Lindgrenin Nangijala ja J. K. Rowlingin Tylypahka ovat ainakin mahdollisia vertailukohteita.
- Laadi **turistiopas** Kymnaasin maailmaan siten, että piirrät **kartan puistosta** ja neuvot, mitä erilaisia hahmoja siellä voi kohdata ja mitä eläimiä alueella esiintyy. Luokittele hahmot vaarallisuuden perusteella ja anna neuvoja, mitä hahmoja pitää varoa ja keitä voi vaaratta lähestyä. Samalla tapaa neuvo, mihin Kymnaasissa voi mennä ja mitä alueita tai millaista säätä täytyy varoa.
- Kirjassa on pohjapiirroksia Kymnaasista. **Piirrä rakennus** ulkoapäin tai jokin huonenäkymä sisältä.
- Piirrä uusi **kansikuva** kirjaan. Ilkka Auerin kuvituksessa on idyllinen puisto peuroineen, mutta kirjassa on useasti ukkosmyrsky. Miltä se näyttää?
- Millaiseksi sinä kuvittelet elämän ja kuoleman välisen tilan? Kirjoita **kuvaus** siitä.
- Tutustukaa **Dante Alighierin Jumalaisen näytelmän** ajatukseen kuoleman jälkeisestä tilasta. Vertaillkaa sitä Kymnaasiin.
- Kirjoita Kymnaasin **historiasta kuvitteellinen luku** historian kirjaan.

JUONI

Kymnaasiin päätyminen jälkeen kirjan juoni etenee vuorotellen suvantopaikoista toimintaan. Sofia saa juonen edetessä yhä lisää vastuuta ja tehtäviä Kymnaasissa, ja hänelle selviää vähitellen sekä Kymnaasin että oman elämänsä salaisuuksia.

- Laatikaa ryhmässä **lautapeli** kirjasta. Tausta voisi olla piirros puistosta ja pelilaudalla edettäisiin vaaroista ja tilanteista toiseen. Pelissä voisi olla myös kysymyksiä, joiden kautta saisi etuisuuksia oikein vastatessaan.
- Tee **sarjakuva** valitsemastasi kirjan kohdasta.
- Kirjoita sellainen **kuvitteellinen luku** kirjaan, jota kirjassa siis ei ole, mutta voisi olla.
- Kirjoita **uusi loppu** kirjaan nimenomaan Sofian juonen kannalta.
- Kirjoita uusi **takakansiteksti**.
- Kirjoita synopsis kirjan **jatko-osaan** ja nimeä se.
- Esittäkää kirjan **tapahumat still-kuvina** siten, että 3–4 hengen ryhmä esittää osasta kirjaa viisi still-kuvaa ja seuraava ryhmä jatkaa. Huomatkaa, että Still-kuvissa ei liikuta eikä puhuta, mutta kuvia voi selittää esimerkiksi: "Seuraavassa kuvassa Sofia ja Lydia syövät pullaa puutarhassa."
- Tehkää täydentyviä kuvia kirjan kansikuvasta siten, että yksi aloittaa ja seuraava menee mukaan kuvaan esimerkiksi: "Minä olen punainen auto", "Minä olen pensas auton vieressä" ja niin edelleen. Kuvat ovat liikkumattomia.
- Harry Potter näkee perheensä Iseeviot-peilistä. Keksikää, miten Sofia saisi **yhteyden vanhempiinsa**.
- Kirjan **prologissa** yksi Kymnaasin tytöistä piipahtaa elävien maailmassa antamassa inspiraatiota kirjailijalle. Kohtaus on varsin viehättävä, koska kirjailija ei näe tyttöä, mutta pikkupoika kahvilassa näkee. **Näytelkää** kohtaus.
- **Epilogissa** autonkuljettaja Sarkan tilalle pestataan uusi mies. Kirjoita toinen epilogi, jossa Kymnaasiin haetaan tai pestataan jotain muuta työntekijää, kuten vaikkapa opettajaa, keittäjää tai siivoojaa. Huomatkaa, että epilogi on minä-muodossa.
- Järjestäkää **työhaastatteluja** Kymnaasin työpaikkoihin.

AIHEET

Määritelmä kirjan nimessä "orvoille ja hyljeksityille tytöille" kertoo paljon asetelmasta, josta teos lähtee liikkeelle. Vaikka teoksen satumaailma on hyvin romanttinen, on sen lähtökohdissa paljon realistisuutta, joka kytkee sen myös vaikuttavan kirjallisuuden perinteeseen. Sijaisperheessä kärsivä Sofia on jopa hieman dickensiläinen hahmo, joka herättää lukijassaan sääliä.

- Listatkaa sellaisia **aiheita**, joista nykykirjailija voisi kirjoittaa kantaaottavan teoksen.
- Keksikää **nimiä** näille kuvitteellisille kirjoille.
- Hakekaa kirjaston hakupalvelulla kirjoja, joiden nimessä tai aiheessa on **orpous** jollain tavalla. Liittyvätkö kirjat johonkin tiettyyn aikaan tai paikkaan?
- Ottakaa selvää **sijaisperheenä** toimimisesta. Millaista koulutusta ja/tai muuta sijaisperheeksi ryhtyminen vaatii? Keskustelkaa, kuinka realistinen on kuvaus Sofian sijaisperheestä.
- Ottakaa selvää, miten **orpolapset** on hoidettu tai sijoitettu entisaikaan? Mitä on tarkoittanut huutolaislapsena oleminen? **Kaari Utrion teokset** perheen ja naisen historiasta kannattaa tutkia.
- Kymnaasi on **sisäoppilaitos**, jossa asutaan ja käydään koulua. Suomessa on ja on ollut aika vähän tällaisia kouluja. Etsikää tietoa eri maiden koulusysteemeistä ja erityisesti juuri sisäoppilaitosmallista. Keskustelkaa, millainen olisi teidän ihannekoulunne?
- **Itsemurha** liittyy Sofian hahmoon sekä kirjan alussa että lopussa, kun Sofian vanhemmista selviää lisää tietoa. Keskustelkaa aiheesta ja kirjoittakaa mielipidetekstejä. Jos mahdollista, yhdistäkää uskonnon tai filosofian tuntien aiheisiin. Miten eri kulttuureissa suhtaudutaan asiaan? Mistä voi saada tietoa tai apua, jos aihe askarruttaa?

KERRONTA

- Millaista teoksen kieli on? Ottakaa ryhmälle katkelma ja laskekaa vaikkapa **adjektiivien määrä**. Vertailkaa johonkin muuhun tekstiin.
- Kokeilkaa muuttaa **dialogia puhekielelle**? Miten tunnelma muuttuu?
- Kertoja on kaikkietävä, paitsi epilogissa. Muuttakaa katkelma **minä-muotoon**.
- Teoksessa on paljon **kuvausta**. Muuttakaa johonkin kuvaukseen adjektiiveja vaikka ennalta tietämättä, mikä adjektiivi päättyy mihinkin kohtaan. Muuttakaa kaunis kuvaus rumaksi ja inhottavaksi tai päinvastoin.
- Etsikää **genrepiirteitä** fantasiaan ja toisaalta kauhuun.
- Poimikaa teoksesta **romanttisia** piirteitä ja toisaalta **realistisia** piirteitä.
- Kirjoita **arvostelu** teoksesta. Vertaile sitä Auerin muuhun tuotantoon ja/tai lajityypin sisällä samankaltaisiin teoksiin. Minkä ikäisille suosittelet?

TEEMAT

Nuortenkirjat ovat usein **selviytymistarinoita** ja **kehityskertomuksia**. Fantasia ja kauhu tekevät Kymnaasista astetta mystisemmän. Tavallaan Sofia selviytyy huonoista kokemuksista ja tavallaan hän myös kehittyy ja kasvaa Kymnaasissa ollessaan vahvemmaksi ja tietoisemmaksi. Toisaalta *Kymnaasissa* voi nähdä ihan perinteisen **hyvän ja pahan taistelun**.

- Kirjassa on paljon **pelottavia asioita** ja paikkoja. Listatkaa pelottavuudet ja miettikää, miten Sofia selviytyy niistä.
- Kirjassa on myös paljon **hyviä asioita**. Mitkä asiat auttavat ja ilahduttavat Sofiaa?
- Laatikaa hyvien asioiden puu-, kukka- tai jokin muu visualisointi, johon kokoatte **positiivisia asioita**. Asettakaa teos näyttille.
- Saduissa voi nähdä **vertauskuvallisuutta**, esimerkiksi *Liisa Ihmemaassa* ja *Punahilkka* voisivat olla murrosiän kuvauksia. Mitä *Kymnaasi* voisi symboloida? **Bruno Bettelheim** on kirjoittanut aiheesta. Kirjoita pohtiva teksti, jossa määrittelet teoksen teeman ja perustelet sen esimerkein. Vertaile kirjaa myös muihin samankaltaisiin.